

Cuprins

<i>Trei moduri de a fi străin</i> (Paul Cernat)	5
Jurnal la mare	15
Contrajurnal la mare	117
Jurnal american	201

Am visat că m-am dus în curtea unei biserici să aștept ceva. Nu știam ce anume, dar eram sigur că acel „ceva“ era foarte important pentru mine. Biserica avea două rânduri de scări. O scară largă, de piatră, urca din stradă. Cealaltă, laterală, dădea spre un parc și, fiind nefolosită, întrucât în partea aceea nu era nici o ușă, crescuseră smocuri de iarbă în crăpăturile umplute cu pământ. Ca să treacă timpul, am smuls un smoc de iarbă și mă jucam cu firele, încercând să-mi aduc aminte ce anume așteptam să se întâmple și, cum nu reușeam, începusem să mă neliniștesc. La fiecare zgomot, tresăream, convins că, în sfârșit, misterul se va dezlega. La un moment dat, a venit să se așeze pe treapta din fața mea un bătrân a cărui față n-o vedeam. Avea, îndesată pe cap, o pălărie decolorată pe care se plimba o muscă. Apoi, a trecut prin parc o doamnă cu rochie verde care s-a uitat insistent la bătrân, fără să-mi dea nici o atenție mie. În urma ei, n-a mai venit nimeni. Eu așteptam mai departe, dar acum eram convins că nu se va mai întâmpla nimic.

C.Ș. mi-a povestit și el un vis. Încă mai ciudat decât al meu. A visat că asista la propria sa înmormântare. Își vedea capul într-un vas. Trupul lipsea. Și căuta împreună cu un poet, care îndeplinea rolul de maestru de ceremonii, un mormânt potrivit pentru acel cap. „Curios era, a adăugat el, vag nedumerit, că nu eram trist deloc. Dimpotrivă. Și, în sinea mea, savuram satisfacția de a-i fi păcălit pe cei care mă credeau mort“.

Să rezum. Ați scris biblioteci, domnilor, despre valorile „olimpiene“. Ne-ați vorbit despre „seninătatea clasică“, ați elogiat „nabila simplitate“ a statuilor grecești și ați citat, cu vădită satisfacție, afirmația grăbită a lui Goethe după care tot ce e clasic e „sănătos“, iar tot ce e romantic e „bolnav“. Ați zis că „măsura“ e admirabilă și că „excesul“ e dubios, bătând atâta monedă pe tema „limpezimii“ grecești încât ați reușit ca umanitatea clasică să ne apară uneori inumană.

De fapt, nu numai la Delfi se vede, dacă nu ai prejudecăți, că mult lăudata de dumneavoastră claritate greacă se întunecă foarte des. Cât de clar e procesul lui Socrate? Fiecare generație simte nevoia să-l ia de la capăt, să-l rejudece, să înțeleagă verdictul. Și mereu rămâne ceva nespus. Lîmpede e doar că moartea lui Socrate ocupă un loc important în nemurirea lui Socrate.

Sau cât de lîmpede vi se pare moartea lui Icar? Să reconstituim faptele. Așadar, Dedal, constructorul labirintului, și fiul său vor să evadeze din labirint, unde au fost închiși din ordinul regelui Minos. Meșterul cel mai înzestrat al antichității, Dedal, născocoște singura scăpare posibilă. Folosind aripi lipite cu ceară, vor zbura până în Sicilia. Dedal este, prin urmare, descoperitorul „metodei“ de zbor care a intrat în legendă. El a avut meritul procedurii „tehnic“, cum s-ar spune în limbaj modern. Lui i-a aparținut *ideea*. Icar l-a imitat, doar, când și-a lipit aripi. Și nici n-a atins ținta.

Numai tatăl său a ajuns pe coasta siciliană. Fiul, cuprins de o bruscă „nebunie“, de a se apropia de soare, s-a prăbușit. Căldura a topit ceara și bietul Dedal a asistat neputincios la căderea fiului său. Dar cine își mai amintește de zborul lui Dedal? De la greci încoace, se discută numai despre cel ce, nesocotind și legile naturii și sfaturile tatălui său, a transformat o reușită sigură într-o sinucidere. O nebunie romantică, sfârșită rău, e cea care a înfruntat secolele, nu înțelepciunea încununată de succes. Ce a însemnat, deci, moartea lui Icar? Un eșec sau o apoteoză? Dacă e eșec, de ce acest eșec e privit ca un triumf? Dacă e apoteoză, de ce e deplânsă?

În loc să simplifice lucrurile, grecii le-au complicat atât de rău încât „muncile“ lui Heracles capătă sens abia când eroul, îmbrăcând cămașa otrăvită de filtrul lui Nessus, ia foc și, simțindu-și sfârșitul aproape, își înalță singur un rug; la lumina flăcărilor se vede, atunci, că de-a lungul celor douăsprezece isprăvi senzaționale am asistat, fără să ne dăm seama, la o parabolă: nu păcatele ni le ispășim, ci meritele. Și, astfel, ajungi să constați că grecii ne pun mereu în încurcătură. Apolo, zeul vindecător, a răspândit molimi. Ahile, înainte de a fi viteazul neîntrecut de la Troia, s-a purtat ca un ambuscat oarecare, deghizat în haine femeiești și ascuns printre fetele lui Lycomedes, regele doliilor, ca să scape de războiul troian, iar în Infern își regretă vitejia, zicând că ar prefera să fie cel din urmă în lumea viilor decât cel dintâi în lumea

umbrelor. E imposibil să te lămurești din povestea Pandorei dacă zeii au amestecat speranța cu lucrurile bune pe care au ținut să le dăruiască muritorilor ori, dimpotrivă, cu nenorocirile abătute asupra lor. Singurele amănunte clare sunt că speranța era pusă ultima, tocmai la fundul cutiei Pandorei, și că ea a rămas pe pământ. Povestea lui Endymion, care mi s-a părut, la început, limpede, acum mi se pare de neînțeles, fiindcă, după ce aflăm că Endymion l-a rugat pe Zeus să-l lase să doarmă veșnic pentru a rămâne pururea tânăr, legenda, fără să dea înapoi și fără să recunoască pe față absurditatea unei asemenea dorințe, ne spune că frumosul păstor s-a trezit noapte de noapte pentru a o iubi pe Artemis cu care ar fi avut cincizeci de fete! Ceea ce naște două gânduri contradictorii. Dragostea e singura care nu (și nu ne) îmbătrânește. Dar cine a deschis ochii numai pentru a iubi? Ca să nu mai vorbesc de deruta în care te aruncă o scenă aflată în friza de la Olimpia unde Zeus însuși patronează o cursă de care trucață. Privești și te întrebi: oare Zeus știe că patronează o înșelăciune? Dacă știe, înseamnă că și zeii mint. Dacă nu știe, înseamnă că nici zeii nu sunt atotputernici.

Imaginația grecilor a pus capcane chiar și în, aparent, cele mai simple povești. Zicem că Penelopa își destramă, noaptea, pânza țesută ziua și că face asta din fidelitate. Așa am crezut și eu până ce m-am izbit de un amănunt care-mi scăpase până

atunci. Când Telemac, sfătuit de Athena, îi spune mamei sale să se întoarcă la părinții ei, dacă vrea să se remărite, Penelopa îi răspunde: „De unde să-i dau eu tatei, înapoi, dota?”. De altfel, dacă așteptarea ei s-ar naște din fidelitate, din dragoste, nu i-ar suporta pe pețitori să petreacă în preajma ei, noaptea. Oricât de agresivi s-ar arăta, le-ar striga să iasă afară din casă. Penelopa acceptă, însă, vecinătatea pețitorilor și îi duce de nas cu faimoasa ei pânză pe care o destramă pe ascuns. În felul acesta, își păstrează o dublă șansă. Dacă Ulise nu se va întoarce, nu va rămâne singură. Iar dacă se va întoarce, va avea meritele unei femei credincioase.

Tot ce aș putea accepta e că ambiguitatea îți lasă deplina libertate să alegi, ca la Delfi, și că firul Ariadnei i-a fost de folos lui Tezeu tocmai fiindcă s-a răsucit după meandrele labirintului. Dar, pentru specialiști, asemenea nuanțe n-au nici o valoare. Domniile lor surâd îngăduitor dacă le spui că securea dublă, de pe pereții labirintului, e înfiptă între dragoste și moarte. Și să nu uit: nici surâsul statuilor grecești nu poate fi tălmăcit într-un singur fel. Căci există două surâsuri în sculptura greacă. Unul arhaic, fermecător și misterios, ca al tinerelor *kore*, care dispare mai târziu (perșii, au zis grecii, le-au luat statuilor surâsul). Altul melancolic, din perioada de decadență, când statuile încearcă, parcă, să-și învingă oboseala prin puțină frivolitate.

„Forța indiferenței! Ea e cea care a permis pietrelor să dureze fără să se schimbe, timp de milioane de ani“, citesc în Meseria de a trăi. Numai că „meseria de a trăi“ nu se învață. Mă tem că toate lecțiile pe care mi le-a dat viața (cu mare blândețe, de altfel!) au fost zadarnice. N-am reținut nimic din ele. Nu mi-am corectat nici un defect, nu mi-am reparat nici o greșeală. Și, într-un anume sens, mi-am visat viața mai degrabă decât am trăit-o. Am visat lucruri pe care nu eram în stare să mi le doresc în realitate și cu atât mai puțin nu eram în stare să le obțin. Mi-am oferit compensații fictive și, nu o dată, m-am justificat cu argumentul că visul face parte și el, cumva, din realitate.

Dar să zicem că ai deprins „meseria“. Ce faci cu ea dacă nu întâlnești „marea pasiune“? Rămâi un bun cârpaci.

Încerc să mă conving că nu s-a schimbat nimic. Marea e aceeași, cerul același. Dar e greu să te minți până la capăt. Nu reușesc decât să doresc să nu mai fac comparații. Fiindcă orice tristețe are la bază o comparație. Îmi dau seama că mă uit altfel la pescăruși acum. Nu mai sunt atent la grația lor, ci la precizia cu care se năpustesc să-și înbațe victimele. Dacă văd o pereche de tineri dormind îmbrățișați pe plajă, mă simt indiscret. Îmi vine să întorc capul, cu toate că ei nu se sinchisesc de nimeni. Au acea nepăsare minunată pe care nu mai pot decât s-o invidiez. La douăzeci de ani, te distrează